

Překlad projevu bývalého německého kancléře Helmuta Schmidta na sjezdu SPD 4.12.2011 v Berlíně

Milí přátelé, dámy a pánové!

Dovolte mi, abych začal osobní poznámkou. Když mě Sigmar Gabriel, Frank-Walter Steinmeier a moje strana ještě jednou prosili o příspěvek, vzpomněl jsem si rád na to, jak jsem před 65 lety s Loki* vkleče na podlaze maloval zvací plakáty pro SPD v Hamburku-Neugrabenu. Ale musím se zároveň přiznat k tomu, že při posuzování veškeré stranické politiky jsem se už díky svému věku dostal mimo dobro a zlo**. Už dlouho mi jde v první i druhé řadě o úkoly a roli našeho národa v nezbytném rámci evropské integrace.

Zároveň mám radost z toho, že smím tento řečnický pult sdílet s naším norským sousedem Jensem Stoltenbergem, jenž uprostřed tragédie svého národa, která všechny hluboce zasáhla, dal nám a všem Evropanům průkopnický příklad neochvějně státoprávního, liberálního a demokratického vedení.

Jako dnes už velmi starý muž přemýšlím přirozeně v dlouhých časových úsecích - jak směrem nazpět do historie, tak i směrem kupředu - do toužebně očekávané a žádané budoucnosti. Nicméně před několika dny jsem nedokázal dát jednoznačnou odpověď na velmi jednoduchou otázku. Wolfgang Thierse se mě zeptal: „Kdy se Německo konečně stane normální zemí?“ A já jsem odpověděl: V dohledné době Německo „normální“ zemí nebude. Protože tomu brání naše obrovská, ale neopakovatelná historická zátěž. A kromě toho tomu brání i naše demograficky a ekonomicky dominantní, ústřední pozice uprostřed našeho velmi malého, ale z hlediska národních států rozmanitě členitého kontinentu.

Tím jsem se však dostal už přímo k jádru komplexního tématu své přednášky: Německo v Evropě a s Evropou a pro Evropu.

I.

Motivy a počátky evropské integrace

I když se v rámci přibližně 40 národních států Evropy rozvinulo dnešní národní povědomí v několika těchto státech opožděně - například v Itálii, v Řecku a v Německu -, přesto všude opakovaně docházelo ke krvavým válkám. Tyto evropské dějiny - nazíráno ze střední Evropy - lze vnímat také jako jeden zdánlivě nekonečný sled bojů mezi periferií a centrem a naopak mezi centrem a periferií. Centrum přitom opakovaně zůstávalo rozhodujícím bitevním polem.

Když byli vládcové, státy nebo národy v centru Evropy slabí, pak jejich sousedé vyrazili z periferie do slabého centra. K největšímu ničení a relativně největším ztrátám na lidských životech docházelo během první třicetileté války v letech 1618 až 1648, která se v podstatě odehrála na německé půdě. Německo bylo tehdy jen geografický pojem, neostře definovaný pouze německým jazykovým prostorem. Později přišli Francouzi pod vedením Ludvíka XIV. a pak znovu pod vedením Napoleonovým. Švédové podruhé nepřišli, zato však vícekrát přišli Angličané a Rusové, naposledy pod Stalinovým vedením.

Když však byly dynastie nebo státy ve středu Evropy silné - nebo když se cítily být silnými! -, pak naopak vyrážely do boje proti periferii. To platilo už pro křížové výpravy, které byly zároveň dobovačnými taženími, a to nejen směrem do Malé Asie a Jeruzaléma, ale rovněž směrem do východního Pruska a do všech tří dnešních pobaltských států. V novověku to platilo pro válku proti Napoleonovi - a platilo to pro tři Bismarckovy války v letech 1864, 1866 a 1870/71.

Totéž platí především pro druhou třicetiletou válku od roku 1914 do roku 1945. Platí to zejména pro Hitlerovy výpady až k Severnímu mysu, na Kavkaz, na řeckou Krétu, na jih Francie a dokonce až do Tobruku blízko libyjsko-egyptských hranic. Katastrofa Evropy, vyprovokovaná Německem, zahrnovala katastrofu evropských Židů a katastrofu německého národního státu.

Předtím však Poláci, pobaltské národy, Češi, Slováci, Rakušané, Maďaři, Slovinci a Chorvaté sdíleli osud Němců do té míry, že všichni už celá staletí trpěli kvůli centrální geopolitické pozici Němců na tomto malém evropském kontinentu. Nebo jinak řečeno: My

Němci jsme vícekrát nechali trpět ostatní pod naší centrální mocenskou pozicí.

Konfliktní územní nároky, jazykové a hraniční spory, které ještě v první polovině 20. století hrály velmi velkou roli v povědomí národů, se dnes staly de facto bezvýznamnými - každopádně alespoň pro nás Němce.

Zatímco znalostí o středověkých válkách a připomínání středověkých válek ve veřejném mínění a ve veřejném povědomí evropských národů valem ubylo, hraje připomínání obou novodobých světových válek 20. století a německé okupace stále ještě latentně dominantní roli.

Zdá se mi, že pro nás Němce je rozhodující, že téměř všichni sousedé Německa - a kromě nich téměř všichni Židé na celém světě - si připomínají holocaust a ohavnosti, které se staly v době německé okupace v periferních zemích. My Němci si nejsme dostatečně vědomi toho, že téměř u všech našich sousedů bude pravděpodobně ještě v mnoha generacích přetrvávat latentní ostražitost vůči Němcům.

Také později narozené německé generace musejí žít s touto historickou zátěží. A ty dnešní nesmějí zapomenout, že právě ostražitost vůči budoucímu vývoji Německa byla v roce 1950 důvodem k zahájení evropské integrace.

Churchill měl v roce 1946 dva motivy, když ve svém velkém curyšském projevu vyzval Francouze k tomu, aby se dohodli s Němci a společně s nimi založili Spojené státy evropské - za prvé mu šlo o společnou obranu proti Sovětskému svazu, který se jevil jako hrozba - ale za druhé o zapojení Německa do většího západního svazku. Churchill totiž prozíravě předvídal, že Německo znovu zesílí.

Když v roce 1950, čtyři roky po Churchillově projevu, vystoupili Robert Schuman a Jean Monet s Schumanovým plánem na sloučení západoevropského těžkého průmyslu, dělo se to ze stejného důvodu - ze snahy o zapojení Německa. Charles de Gaulle, který o deset let později nabídl Konradu Adenauerovi ruku na usmířenou, jednal ze stejného motivu.

Toto všechno se dělo z realistického náhledu na možný a zároveň obávaný budoucí vývoj německé síly. Ani idealismus Victora Huga, který v roce 1849 vyzval ke sjednocení Evropy, ani žádný jiný idealismus nestál v letech 1950/52 na počátku evropské integrace, která byla tehdy omezena na západní Evropu. Vůdčí státníci v Evropě a Americe (uveďme George Marshalla, Eisenhowera, také Kennedyho, především však Churchilla, Jeana Monneta, Adenauera a de Gaulla nebo také de Gasperiho a Henriho Spaaka) tehdy v žádném případě nejednali z evropského idealismu, ale na základě znalosti evropských dějin. Jednali z realistického pochopení nutnosti zabránit pokračování boje mezi periferií a německým centrem. Kdo tento původní motiv evropské integrace, který je stále ještě nosným prvkem, kdo tento motiv nepochopil, tomu chybí nepostradatelný předpoklad pro řešení současné navýsost překérní krize Evropy.

Čím více v průběhu 60., 70. a 80. let tehdejší Spolková republika ekonomicky, vojensky a politicky sílila, tím více se v očích západoevropských státníků stávala evropská integrace zpětnou pojistkou proti opětovně možné sveditelnosti Němců na scestí. Počáteční odpor např. Margaret Thatcherové nebo François Mitteranda či Giulia Andreottiho v letech 1989/90 proti sjednocení obou německých poválečných států byl jednoznačně odůvodněn obavou ze silného Německa uprostřed tohoto malého evropského kontinentu.

Dovolím si na tomto místě malý osobní exkurz. Naslouchal jsem Jeanu Monnetovi, když jsem se podílel na práci Monnetova akčního výboru pro Spojené státy evropské. To bylo v roce 1955. Jean Monnet pro mě zůstal jedním z nejprozíravějších Francouzů, které jsem ve svém životě poznal - ve věci integrace to bylo také kvůli jeho konceptu pozvolného postupu po jednotlivých krocích při integraci Evropy.

Od té doby jsem se na základě pochopení strategického zájmu německého národa, nikoli z idealismu, stal a zůstal stoupencem evropské integrace, stoupencem zapojení Německa. (To mě tehdy vedlo ke kontroverzi s mým, mnou velmi ctěným stranickým předsedou, ke kontroverzi, která byla pro Kurta Schumachera zcela bezvýznamná, pro mě však, tehdy právě třicetiletého navrátilce z války, velmi závažná.) V 50. letech mě to přimělo ke schválení plánů tehdejšího polského ministra zahraničí Rapackého. Začátkem 60. let jsem pak

napsal knihu proti oficiální západní strategii nukleárně-strategické odvety, kterou tehdy NATO vyhrožovalo mocnému Sovětskému svazu a do které jsem tehdy stejně jako dnes byli zapojeni.

II.

Evropská unie je nutná

De Gaulle a Pompidou pokračovali v 60. letech a na začátku 70. let v evropské integraci, aby začlenili Německo - nechtěli však za každou cenu začlenit i svůj vlastní stát. Dobré porozumění mezi Giscardem d'Estaingem a mnou potom vedlo k období francouzsko-německé kooperace a k pokračování evropské integrace, k období, které po jaru roku 1990 úspěšně pokračovalo i mezi Mitterrandem a Kohlem. Evropské společenství se od období 1950/52 do roku 1991 zároveň postupně rozrostlo z šesti na dvanáct členských států.

Díky rozsáhlé přípravné práci Jacquese Delorse (tehdy předseda Evropské komise) uvedli Mitterrand a Kohl v roce 1991 v Maastrichtu v život společnou měnu euro, která pak začala platit o deset let později, v roce 2001. Podkladem byla opět francouzská obava z příliš silného Německa - přesněji řečeno: z příliš silné německé marky.

Mezitím se euro stalo druhou nejdůležitější měnou světové ekonomiky. Tato evropská měna je směrem dovnitř, ale i navenek doposud stabilnější než americký dolar - a stabilnější, než byla německá marka ve svých posledních deseti letech. Všechno, co se říká a píše o údajné „krizi eura“, je jen plané tlachání médií, novinářů a politiků.

Od Maastrichtu roku 1991/92 se však svět nesmírně změnil. Zažili jsme osvobození národů na východě Evropy a implozi Sovětského svazu. Zažíváme fenomenální rozmach Číny, Indie, Brazílie a jiných „prahových zemí“, kterým se dříve paušálně říkalo „třetí svět“. Zároveň se „globalizovaly“ reálné národní ekonomiky největších částí světa. Německy řečeno: Téměř všechny státy světa jsou na sobě navzájem závislé. Aktéři na globalizovaných finančních trzích si především přisvojili prozatím zcela nekontrolovanou moc.

Ale zároveň - a téměř bez povšimnutí - se lidstvo explozivně rozmnožilo na 7 miliard lidí. Když jsem se narodil, byly to pouhé 2 miliardy. Všechny tyto enormní změny mají nesmírný vliv na evropské národy, na jejich státy a na jejich blahobyty!

Na druhou stranu však všechny evropské národy nadměrně stárnou - a všude se snižují počty jejich občanů. V polovině 21. století bude na Zemi žít pravděpodobně dokonce 9 miliard lidí současně, ale evropské národy budou dohromady tvořit už jen asi 7 % světové populace. 7 % z devíti miliard! Do roku 1950 tvořili Evropané po dobu dvou staletí více než 20 % světové populace. Ale už 50 let se počet nás Evropanů snižuje - a to nejen v absolutních číslech, ale především v poměru k Asii, Africe a Latinské Americe. Snižuje se rovněž podíl Evropanů na globálním sociálním produktu, to znamená na vytváření hodnot celého lidstva. Do roku 2050 tento podíl klesne na přibližně 10 %; v roce 1950 činil ještě 30 %.

Každý jednotlivý evropský národ bude v roce 2050 tvořit už jen zlomek ve výši 1 % světové populace. To znamená: Chceme-li mít naději, že jako Evropané budeme mít pro svět význam, pak musíme jednat společně. Jako jednotlivé státy - ať už Francie, Itálie, Německo nebo Polsko, Holandsko nebo Dánsko či Řecko - už totiž na konci nebudeme tvořit procenta, ale pouhá promile světové populace.

Z toho plyne dlouhodobý strategický zájem evropských národních států o integraci. Tento strategický zájem o evropskou integraci bude stále více získávat na významu. Národy si toho doposud ještě nejsou zcela vědomy. A jejich vlády jim to ani vědět nedají.

Pokud by však Evropská unie v průběhu nadcházejících desetiletí nedospěla ke společné - i když omezené akceschopnosti, nelze vyloučit - vlastním přičiněním způsobenou - marginalizaci jednotlivých evropských států a evropské civilizace. Podobně nelze v takovém případě vyloučit ani znovuoživení konkurenčních a prestižních bojů mezi evropskými státy. V takovém případě by zapojení Německa už jen stěží mohlo fungovat. Stará hra mezi centrem a periferií by se opět mohla stát skutečností.

Proces celosvětové osvěty, rozšiřování práv jednotlivce a jeho

důstojnosti, státoprávního zřízení a demokratizace by z Evropy už nedostával žádné účinné impulzy. Z těchto hledisek se evropské společenství stane pro národní státy našeho starého kontinentu životní nutností. Tato nutnost přesahuje motivy Churchillovy a de Gaullovy. Přesahuje ale i motivy Monnetovy a motivy Adenauerovy. A překlenuje dnes i motivy Ernsta Reutera, Fritze Erlera, Willyho Brandta a rovněž Helmuta Kohla.

A já k tomu dodávám: Jistě však jde přitom vždycky i o zapojení Německa. Proto si my Němci musíme ujasnit, jaká je naše vlastní úloha, jaká je naše vlastní role v rámci evropské integrace.

III.

Německo potřebuje stálost a spolehlivost

Když se na sklonku roku 2011 podíváme na Německo zvenčí očima našich vzdálenějších i bezprostředních sousedů, pak zjistíme, že Německo už celé jedno desetiletí vzbuzuje určitou nevoli – a opět i politické obavy. V posledních letech se vynořily značné pochybnosti ohledně stálosti německé politiky. Důvěra ve spolehlivost německé politiky je narušena.

Tyto pochybnosti a obavy se přitom zakládají také na zahraničněpolitických chybách našich německých politiků a vlád. Zakládají se rovněž na ekonomické síle sjednocené Spolkové republiky, síle, která je pro svět překvapivá. Naše národní hospodářství se od 70. let 20. století, kdy bylo ještě rozdělené na dvě části, rozvinulo v největší národní ekonomiku v Evropě. Z hlediska technologií, finanční politiky a sociální politiky je dnes jednou z nejvýkonnějších národních ekonomik světa. Naše hospodářská síla a náš už celá desetiletí poměrně velmi stabilní sociální smír vyvolaly také závist – protože naše míra nezaměstnanosti a také naše míra zadluženosti jsou mezinárodně zcela v mezích normálu.

Nejsme si však dostatečně vědomi toho, že naše hospodářství je vysokou měrou integrované do společného evropského trhu, ale zároveň je vysokou měrou také globalizované a tím i závislé na světové konjunkturu. V nadcházejícím roce proto zažijeme, že německý export

už nijak zvlášť neporoste.

Současně však nastal závažný chybný vývoj, totiž přetrvávající enormní přebytky naší obchodní bilance a naší výkonové bilance. Přebytky činí už léta asi 5 % našeho sociálního produktu. Jsou podobně velké jako přebytky Číny. Toho si nejsme vědomi, protože se tyto přebytky už nevyjadřují v německých markách, ale v eurech. Je však nutné, aby si naši politici byli této okolnosti vědomi.

Všechny naše přebytky jsou totiž ve skutečnosti deficity ostatních. Pohledávky, které dnes máme vůči ostatním, jsou jejich dluhy. Jedná se o mrzuté narušení „zahraničně hospodářské rovnováhy“, kterou jsme kdysi pozdvihli na zákonný ideál. Toto narušení rovnováhy musí naše partnery nutně zneklidňovat. A jestliže se znovu vynořují zahraniční (většinou americké) hlasy - mezitím přicházejí z mnoha stran -, které od Německa požadují vůdčí roli v Evropě, pak to všechno dohromady vzbuzuje u našich sousedů zároveň ještě další nedůvěru. A probouzí to zlé vzpomínky.

Tento ekonomický vývoj a současná krize akceschopnosti orgánů Evropské unie vnutily Německu opět ústřední roli. Kancléřka společně s francouzským prezidentem tuto roli svolně akceptovala. Ale v mnoha evropských hlavních městech a rovněž v médiích mnoha našich sousedních států opět roste obava z německé dominantnosti. Tentokrát se nejedná o vojensky a politicky příliš silnou centrální mocnost, ale patrně o ekonomicky příliš silné centrum!

Na tomto místě je nutné udělit vážné, pečlivě zvážené napomenutí německým politikům, médiím i našemu veřejnému mínění.

Pokud bychom se my Němci - opírajíce se o svou ekonomickou sílu - nechali svést k nárokování politické vůdčí role v Evropě nebo přinejmenším k hraní prvního mezi rovnými (primus inter pares), pak by se proti tomu stále více na našich sousedů začalo účinně bránit. Obava periferie z příliš silného centra Evropy by se velmi rychle znovu vrátila. Pravděpodobné důsledky takového vývoje by byly pro Evropskou unii mrzačící. A Německo by upadlo do izolace.

Velmi velká a velmi výkonná Spolková republika Německo potřebuje - i

na ochranu před námi samotnými! - zapojení do evropské integrace. Proto nás od dob Helmuta Kohla, od roku 1992, zavazuje 23. článek ústavy pro tuto součinnost také k „principu subsidiarity...“. Současná krize akceschopnosti orgánů EU na těchto principech nic nemění.

Naše centrální geopolitická poloha, k tomu naše nešťastná role v průběhu evropských dějin až do poloviny 20. století, k tomu naše dnešní výkonnost, to všechno dohromady vyžaduje od každé německé vlády velmi vysokou míru schopnosti vcítit se do zájmů našich partnerů v EU. A je nezbytně nutné, abychom byli připraveni pomáhat.

My Němci jsme přece našeho velkého výkonu při obnově země během posledních šesti desetiletí také nedosáhli sami a pouze vlastními silami. Obnova by nebyla možná bez pomoci západních vítězných mocností, bez našeho začlenění do evropského společenství a do atlantického svazku, bez pomoci našich sousedů, bez politického průlomu na východě střední Evropy a bez konce komunistické diktatury. My Němci máme důvod k vděčnosti. A zároveň máme povinnost prokázat, že jsme přijaté solidarity hodni, a musíme to prokázat naší vlastní solidaritou s našimi sousedy!

Úsilí o vlastní roli ve světové politice a úsilí o světovou politickou prestiž by naopak bylo dost zbytečné a pravděpodobně dokonce i škodlivé. Každopádně zůstává nezbytností úzká spolupráce s Francií a Polskem, se všemi našimi sousedy a partnery v Evropě.

Podle mého přesvědčení je kardinálním, dlouhodobě strategickým zájmem Německa, aby se neizolovalo a aby se nenechalo izolovat. Izolace uvnitř Západu by byla nebezpečná. Izolace uvnitř Evropské unie nebo eurozóny by byla dokonce velice nebezpečná. Pro mě je tento zájem Německa jednoznačně výše v pořadí než jakýkoli taktický zájem všech politických stran.

Němečtí politikové a německá média mají zpropadenou povinnost a dluh, tento postoj také trvale obhajovat před veřejností.

Když však někdo dává na srozuměnou, že dnes a v budoucnu bude Evropa mluvit německy, když se německý ministr zahraničí domnívá, že

televizní vystoupení v Tripolisu, Káhiře nebo Kábulu jsou důležitější než politické styky s Lisabonem, Madridem, Varšavou nebo Prahou, s Dublinem, Haagem, Kodaní nebo Helsinkami, když se jiný domnívá, že je nutné zabránit evropské „transferové unii“ - pak je to všechno pouze škodlivé silácké chvástání.

Ve skutečnosti přece Německo bylo po dlouhá desetiletí čistým plátcem do rozpočtu Evropské unie! Mohli jsme to dělat a od dob Adenauerových jsme to také dělali. A samozřejmě Řecko, Portugalsko nebo Irsko byly vždycky čistými příjemci.

Této solidarity si dnes německá politická třída není dostatečně vědoma. Ale doposud byla taková solidarita samozřejmá. Rovněž samozřejmý - a kromě toho od Lisabonu i smluvně předepsaný - je princip subsidiarity. To, co jeden stát nemůže sám regulovat nebo zvládnout, to musí převzít Evropská unie.

Konrad Adenauer od dob Schumanova plánu na základě správného politického instinktu a navzdory odmítavému postoji jak Kurta Schumachera, tak později i Ludwiga Erharda přistupoval na francouzské nabídky. Adenauer správně posoudil dlouhodobě strategický německý zájem - navzdory přetrvávajícímu rozdělení Německa! Všichni jeho nástupci - jak Brandt, tak Schmidt, Kohl i Schröder - pak v Adenauerově integrační politice pokračovali.

Veškerá každodenní politická taktika, veškerá vnitropolitická i zahraničněpolitická taktika nikdy nezpochybňovala dlouhodobě strategický zájem Němců. Proto se všichni naši sousedé a partneři po celá desetiletí mohli spoléhat na stálost německé evropské politiky - a to nezávisle na jakémkoli střídání vlád. Tato kontinuita pro nás zůstane i v budoucnosti příkazem.

IV.

Dnešní situace EU vyžaduje aktivitu

Koncepční německé příspěvky byly vždycky samozřejmé. Tak by to mělo zůstat i do budoucna. Přitom bychom však neměli předbíhat událostem daleké budoucnosti. Smluvní změny by mohly beztak jen zčásti

korigovat skutečnosti, opomenutí a chyby, udělané před dvaceti lety v Maastrichtu. Dnešní návrhy na změnu platné Lisabonské smlouvy se mi jeví pro bezprostřední budoucnost jako nepřiliš užitečné, zvláště když si vzpomenu na dosavadní problémy s všestrannou národní ratifikací - nebo na odmítavé výsledky referend.

Souhlasím proto s italským prezidentem Napolitanem, který koncem října ve svém pozoruhodném projevu požadoval, abychom se dnes soustředili na to, co je nutné udělat dnes. A abychom k tomu vyčerpali všechny možnosti, které nám platná smlouva o EU dává - zejména na posílení rozpočtových pravidel a ekonomické politiky v eurozóně.

Současná krize akceschopnosti orgánů Evropské unie, vytvořených v Lisabonu, nesmí trvat roky! S výjimkou Evropské centrální banky poskytly orgány (Evropský parlament, Evropská rada, Bruselská komise a ministerské rady), všechny tyto orgány poskytly od překonání akutní bankovní krize v roce 2008 a zejména následné dluhové krize států jen málo účinné pomoci.

Na překonání dnešní krize vedení Evropské unie neexistuje žádný ověřený recept. Bude nutné učinit vícero kroků, zčásti současně, zčásti postupně jeden po druhém. Bude nutná nejen soudnost a aktivita, ale také trpělivost! Koncepční německé příspěvky se přitom nesmějí omezovat jen na módní hesla. Neměly by být přednášeny na televizním tržišti, ale namísto toho důvěrně v rámci grémií orgánů Evropské unie. Naše ekonomické a sociální uspořádání, náš federativní systém a naši rozpočtovou a finanční koncepci přitom my Němci nesmíme evropským partnerům představovat jako vzor nebo měřítko, ale pouze jako příklady mnoha různých možností.

Za to, co Německo dnes dělá nebo opomíjí, neseme všichni společně odpovědnost, odpovídáme za to, jaké účinky to bude v Evropě v budoucnu mít. Potřebujeme k tomu evropský rozum. Potřebujeme však nejen samotný rozum, ale rovněž soucitné srdce vůči našim sousedům a partnerům.

V jednom důležitém bodě souhlasím s Jürgenem Habermasem, který nedávno mluvil o tom, že - cituji - „... skutečně nyní poprvé v

historii Evropské unie zažíváme odbourávání demokracie!" (konec citátu). Je to skutečně tak: Nejen Evropská rada včetně svých předsedů, rovněž Evropská komise včetně svého předsedy, k tomu různé ministerské rady a celá bruselská byrokracie společně vytěsnily demokratický princip! Já jsem tehdy, když jsme zaváděli národní volby do Evropského parlamentu, podlehl omylu, že parlament si už sám zajistí svou vážnost. Ve skutečnosti však doposud neměl na zvládnutí krize žádný rozpoznatelný vliv, protože jeho porady a rozhodnutí zůstávají doposud bez veřejného účinku.

Proto bych chtěl apelovat na Martina Schulze: Bude nejvyšší čas, abyste se Vy a Vaši křesťanskodemokratičtí, Vaši socialističtí, liberální a zelení kolegové přiměli společně, ale drasticky k veřejnému slyšení. Oblast dozoru nad bankami, burzami a jejich finančními nástroji - dozoru, který je od G20 v roce 2008 opět zcela nedostatečný - se pro takové povstání Evropského parlamentu hodí pravděpodobně nejlépe.

Několik desítek tisíc finančníků v USA a Evropě a k tomu několik ratingových agentur si ve skutečnosti vzalo politicky odpovědné vlády v Evropě za svá rukojmí. Lze jen sotva očekávat, že Barack Obama proti tomu mnoho zmůže. Totéž platí pro britskou vládu. Ve skutečnosti sice vlády celého světa v roce 2008/2009 zachránily banky zárukami a penězi daňových poplatníků, ale už od roku 2010 hraje tento houf vysoce inteligentních a současně k psychóze inklinujících finančních manažerů znovu svou starou hru o zisk a výhody. Hazardní hra na úkor všech nehrajících, kterou jsme Marion Dönhoffová a já kritizovali už v 90. letech jako životu nebezpečnou.

Když jinak nikdo nechce jednat, pak musejí jednat ti, kteří se podílejí na měně euro. K tomu může vést cesta přes článek 20 platné Lisabonské smlouvy o Evropské unii. Tam se výslovně předpokládá, že jednotlivé členské státy Evropské unie nebo mnohé z nich "...mezi sebou navzájem navážou intenzivnější spolupráci". Státy, které se podílejí na společné měně euro, by každopádně měly pro eurozónu společně provést radikální regulace společného finančního trhu - od rozdělení mezi normálními obchodními bankami a investičními a stínovými bankami až po zákaz prázdných prodejů cenných papírů v budoucím termínu, po zákaz obchodu s deriváty, pokud nejsou

připuštěny oficiálním burzovním dozorem, a až po účinné omezení obchodů prozatím nedozorovaných ratingových agentur v eurozóně. Ale nechci Vás, dámy a pánové, zatěžovat dalšími podrobnostmi.

Globalizovaná bankovní lobby by proti tomu samozřejmě opět uvedla do pohybu všechny páky. Vždyť doposud už zabránila všem radikálním regulacím. Sama sobě umožnila, aby houf jejích obchodníků zatlačil evropské vlády do vynucené pozice tak, aby musely vynalézat stále nové a nové „záchranné padáky“ - a pomocí „pák“ je rozšiřovat. Bude na čase bránit se proti tomu. Pokud Evropané vynaloží odvalu a sílu k radikální regulaci finančních trhů, pak se můžeme ve střednědobém horizontu stát zónou stability. Pokud zde ale selžeme, pak se bude vážnost Evropy dále snižovat - a svět se bude vyvíjet směrem k duumvirátu mezi Washingtonem a Pekingem.

Pro bezprostřední budoucnost eurozóny zůstávají jistě nutností všechny doposud oznámené a zamýšlené kroky. Patří k nim záchranné fondy, horní limity pro zadluženost a jejich kontrola, společná ekonomická a fiskální politika a k tomu řada příslušných národních reforem, týkajících se daňové politiky, výdajové politiky, sociální politiky a pracovního trhu. Ale neodvratným se nutně stane i společné zadlužení. My Němci se tomu nesmíme národně-egoisticky vzpírat.

Nesmíme však ani nijak propagovat pro celou Evropu extrémní deflační politiku. Spíše má pravdu Jacques Delors, když požaduje, aby se spolu s ozdravováním rozpočtů zároveň zaváděly a financovaly projekty na podporu růstu. Bez růstu, bez nových pracovních míst nemůže žádný stát sanovat svůj rozpočet. Kdo si myslí, že Evropa se může uzdravit pouze rozpočtovými úsporami, ten ať si laskavě prostuduje osudný účinek deflační politiky Heinricha Brüninga z let 1930/32. Ta totiž vyvolala depresi a neúnosný rozsah nezaměstnanosti a tím zahájila zánik první německé demokracie.

V.

Mým přátelům

Už se chýlím k závěru, milí přátelé! Vlastně ani není nutné

sociálním demokratům příliš kázat o mezinárodní solidaritě. Německá sociální demokracie je totiž už půl druhého století internacionalisticky zaměřená - v mnohem větší míře než generace liberálů, konzervativců nebo německých národovců. My, sociální demokraté, jsme současně trvali na svobodě a důstojnosti každého jednotlivého člověka. Současně jsme trvali na reprezentativní parlamentní demokracii. Tyto základní hodnoty nás dnes zavazují k evropské solidaritě.

Evropa bude jistě i ve 21. století tvořena národními státy, z nichž každý bude mít svůj vlastní jazyk a své vlastní dějiny. Proto se z Evropy jistě nestane spolkový stát. Ale Evropská unie nesmí ani zchátrat v pouhý spolek států. Evropská unie musí zůstat dynamicky se rozvíjejícím svazkem. V celých lidských dějinách pro to neexistuje žádný příklad. My, sociální demokraté, musíme přispět k postupnému rozvoji tohoto svazku.

Čím starší člověk je, tím více přemýšlí v dlouhých časových úsecích. I jako starý muž stále ještě pevně lpím na třech základních hodnotách Godesberského programu - na svobodě, spravedlnosti a solidaritě. Ostatně myslím si, že spravedlnost dnes vyžaduje především rovnost šancí pro děti, pro školáky a pro mladé lidi celkově.

Když se ohlédnu zpátky do roku 1945 nebo kdybych se mohl ohlédnout zpět do roku 1933 - tehdy mi bylo právě 14 let -, pak mi pokrok, kterého jsme do dnešních dob dosáhli, připadá jako téměř neuvěřitelný. Jde o neuvěřitelný pokrok, kterého Evropané dosáhli od Marshallova plánu v roce 1948, od Schumanova plánu v roce 1950, kterého jsme dosáhli díky Lechu Walesovi a hnutí Solidarita, díky Václavu Havlovi a Chartě 77, kterého jsme dosáhli díky oněm Němcům v Lipsku a východním Berlíně od velkého převratu v letech 1989/91 do dnešních dob.

Dnes se převážná část Evropy těší z lidských práv a míru, ale v roce 1918, ani v roce 1933, ani v roce 1945 jsme si něco takového ještě nedokázali představit. Pojďme proto pracovat a bojovat za to, aby historicky jedinečná Evropská unie vyšla ze svého současného oslabení stabilní a sebevědomá!

[Konec]

Poznámky k překladu:

*Loki = přezdívka pro Hannelore Schmidt, manželku Helmuta Schmidta

** jenseits von Gut und Böse = lze vnímat i jako odkaz na dílo Fr.

Nietzscheho Jenseits von Gut und Böse, česky: Mimo dobro a zlo.

Předehra k filosofii budoucnosti

Překlad zajistilo zahraniční oddělení ČSSD.